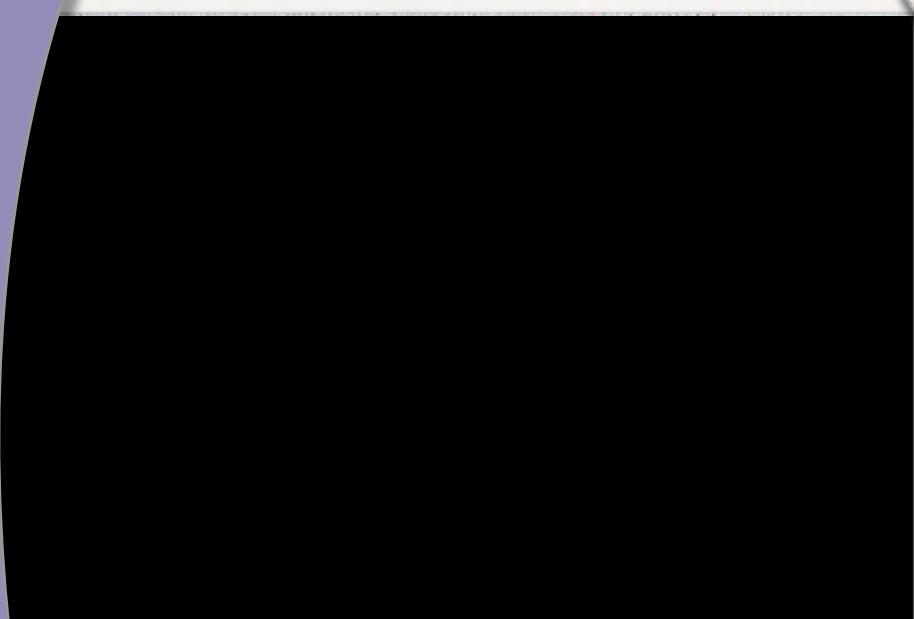

Fetnan Derviš

J

?

Izazovi obrazovanja na Kosovu u Kraljevini
SHS

Ključno pitanje

U kojoj su mjeri društveni uvjeti bili prepreka za obrazovanje pojedinaca?

T

Ovaj modul govori o obrazovnim pravima islamske manjine, priznate kao vjerska (religijska) manjina. Međutim, pravo na obrazovanje na materinjem jeziku (albanskom, turskom) nije dano islamskoj vjerskoj manjini, jer ona nije bila priznata kao etnička manjina, tako da muslimani nisu bili obrazovani zajedno sa srpskom djecom u istim razredima, već u odvojenim razredima. Ovaj modul bavi se obrazovanjem islamske manjine.

Pokriveno je razdoblje od 1918. do 1941.

U Kraljevini je živio značajan broj islamske populacije. Razlozi zbog kojih je izabrana ova tema jesu diskusija o ovoj populaciji koja je bila priznata kao vjerska manjina kao i pitanje njezinog obrazovanja.

Tema je kontroverzna zbog različitih gledišta srpske, albanske i turske strane o ovom pitanju do dan danas. Pitanje je kontraverzno i zbog mjesta gdje se odvijalo obrazovanje islamskih učenika na kojima su učenici i nastavnici morali prilagoditi određenim pravilima i zahtjevima. Iako je ovo pitanje obrađeno samo na primjeru Kosova, radi raznolikosti muslimanske manjine u etničkom i vjerskom smislu ipak karakteristično područje pa daje dobar primjer koji se može primijeniti na cijelo područje.

C

- Kritičko razumijevanje složene prirode prošlosti
- Razumijevanje nacionalnog identiteta
- Razvoj povijesne svijesti

I č :

- Učenici će analizirati i interpretirati različite vrste povijesnih izvora.
- Učenici će procijeniti što je bio osnovni problem obrazovanja manjina - etnički ili vjerski karakter.
- Učenici će usporediti i ocijeniti značaj ponuđenih izvora za analizu problema obrazovanja muslimana u kraljevini SHS (javni dokumenti, sjećanja sudionika, novine i dr.)

90
minuta

K 1. Nastavnik čita materijal planiran za uvod.

K 2. Nastavnik dijeli učenike u grupe, dijeli izvore i objašnjava grupama zadatke.

1. grupa: Garantirana prava manjinama u sporazumima i u Vidovdanskom ustavu.

2. grupa: Kako je organizirana nastava islamskoj manjini prema danim pravima?

3. grupa: Različite perspektive o obrazovanju.

4. grupa: Sjećanje učenika koji su se školovali u manjinskim školama.

5. grupa: Istraživanje primarnih izvora – svjedočanstva, diploma, članak iz novina.

6. grupa: Osobno iskustvo.

K 3. Svaka grupa radi zadatke, pronađe odgovore i raspravlja o zadanim pitanjima.

K 4. Svaka grupa predstavit će rad, napisat će odgovore (rezultate) na ploči.

K 5. Zaključna rasprava, svaka grupa predstavlja svoje odgovore na zadana pitanja i argumente temeljene na izvorima. Odgovore će nastavnik napisati na flipchart ploči.

UVOD

P

- :
- Kakvo je bilo stanje na Kosovu između dva svjetska rata?
- Koje su bile najveće teškoće u organiziranju nastave?
- Koji je razlog za nedostatak obrazovanja islamske manjine na materinjem jeziku?

Izvor 1

O c K d

Osnivanjem Kraljevstva Srba Hrvata i Slovenaca 1. prosinca 1918. i Kosovo postaje dio ovog Kraljevstva. Islamskoj manjini nisu dana nacionalna prava i to je bio razlog za organiziranje uspostave političkih i nacionalnih prava. Godine 1919. Islamska manjina osniva političku stranku koja je izdavala i publikaciju. Između dva svjetska rata Kosovo je bila najsiromašnija oblast u Kraljevini. Većina stanovništva bavila se poljoprivredom. Zbog nedostatka obrazovanja na materinjem jeziku većina muslimana kolovala se u medresama. Ali, obrazovanje u medresama bilo je bez nastavnog plana i programa i bez knjiga. Ekonomski, obrazovna i socijalna zaostalost na Kosovu utjecala je i na kulturnu zaostalost.

B. Koro, Tarih 9, Priština, 2008, str. 57.-59.

Izvor 2

T š c

Kolski su programi u Kraljevini Jugoslaviji bili različiti. Nisu imali ni ta zajednički narodi, kulture i vladari kroz razna vremena. Bila je to zajednica različitosti između Istoka i Srednje Europe, između nacija i njihovih tradicija. Nije ih bilo lako staviti pod isti obrazovni i pravni sustav. Nedostajala je mogućnost napredovanja i razvoja kroz obrazovanje. Najveći problem bili su konzervativni roditelji. Češka djeca nisu se slala u kolu i to je bio jedan od razloga zbog čega je veliki dio zajednice ostao neobrazovan.

Branko Petranović, *istorija Jugoslavije, Knjiga I. Kraljevina Jugoslavije*, http://www.znaci.net/00001/93_2.pdf (11. svibnja 2013.)

Izvor 3

(,)

S migracijom muslimana nakon Balkanskih ratova migriralo je i obrazovano tursko osoblje i stanovništvo. Ove okolnosti imale su negativan utjecaj na obrazovanje muslimana i materinji jezik (turski, albanski). Rezultat toga bio je da je obrazovanje na albanskem i turskom jeziku prekinuto. Međutim, migracije stanovništva nisu bile jedini razlog za ovaj prekid. U navedenim godinama u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, muslimani su bili priznati kao vjerska, a ne kao etnička manjina. Islamska vjerska manjina bila je različita kog podrijetla, albanskog i turskog, te nisu govorili istim jezikom. Nakon propasti Austro-Ugarske i sa završetkom Prvog svjetskog rata оформljeno je Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. Znatno broj muslimana živio je u toj državi. Ta je injenica postavila za pitanje vjerski i građanski status muslimana.

F. Karčić, *Šerijatski Sudovi u Jugoslaviji*, Sarajevo 1986, str. 27-2.

Grupa 1

G

- Kako je organizirana nastava islamskoj manjini prema danim pravima?

Izvor 1

N K SHS
? ? ?

K **1917.**

Priznate religije su slobodne: pravoslavna, katolička i islamska. To su najbrojnije mase u državi.
Sve ove komponente imale su jednaka prava u državi.
Temeljni principi ovih propisa bili su održavanje vjerskog mira i integriteta itave nacije.

M. Ekmečić, Stvaranje Jugoslavije 1790-1918, p. 67)
http://www.znaci.net/00001/138_7.pdf (downloaded 11.svibnja 2013.)

Izvor 2

S S G **1919.**

Prema sporazumu iz Saint Germainea od 10. rujna 1919. islamska populacija, kao to su albanska, turska, bosanska, romska, koja je ivjela u Kraljevstvu, prihvaćena je kao „vjerska manjina.“ Po tom sporazumu Kraljevstvo SHS preuzeo je odgovornost za stanovništvo islamske vjeroispovijesti koje je ivjelo na teritoriji države. Kao etničke manjine izdvojene su bugarska, mađarska i njemačka manjina.

D. Borožan, Osnovni Principi Zaštite Manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u Kraljevini, p. 362, 372 <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf> downloaded 11.svibnja 2013.)

Izvor 3

1921.

Prema članku 16. Vidovdanskog ustava rečeno je:

Prema zakonu bit će dano pravo na obrazovanje na materinjem jeziku.

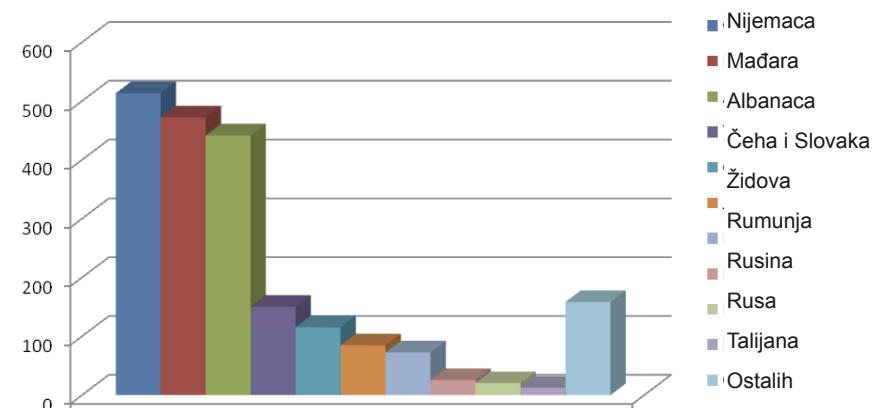
Vjerska nastava bit će organizirana prema zahtjevu roditelja i dogovoru predstavnika vjerskih zajednica.

http://www.arhivyu.gov.rs/active/sr-latin/home/glavna_navigacija/leksikon_jugoslavije/konstitutivni_akti_jugoslavije/vidovdanski_ustav.html (downloaded 11.svibnja 2013.)

Izvor 4

B K SHS

Broj pripadnika manjina prema popisu od 31. siječnja 1921.
Ukupan broj stanovnika u Kraljevini SHS je 12.055.715.

D. Borožan, Osnovni Principi Zaštite Manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u Kraljevini, <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf>, p. 370-371. (downloaded 11.svibnja 2013.)

Grupa 1

G

- Kako je organizirana nastava islamskoj manjini prema danim pravima?

Izvor 5

P

U Kraljevini Jugoslaviji prvi obrazovni program na inilo je Ministarstvo obrazovanja 1929. Prema zakonu u dr avnim kolama morale su postojati posebne u ionice za manjine. U tim u ionicama bilo bi do 30 u enika. U kolama je islamska manjina morala poha ati nastavu na slu benom jeziku dr ave – srpskom.

D. Borozan, Osnovni Principi Zaštite Manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u Kraljevini, <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf>, p. 374. downloaded 11.svibnja 2013.)

Izvor 6

6

U svim kolama vjeronauk je za islamsku mlade obvezan nastavni predmet pod nadzorom nadle ne vjerske vlasti (to ka 17/1).

Vjerske nastave u svim kolama mora biti najmanje dva sata tjedno. Gdje je broj u enika manji mogu vi e razreda zajedno dr ati satove vjeronauka (to ka 17/4).

Zakon o Islamskoj Verskoj Zajednici Kraljevine Jugoslavije, Državna Štamparija u Sarajevu, 1936, str. 8

Izvor 7

R

Muslimanska djeca svoje su satove vjeronauka imala u koli Mladen Ugarevi , smje tenoj u centru Prizrena, na Kosovu. Srbi nisu odobravali da muslimani i djeca pripadnika drugih religija poha aju satove u koli koju je izgradila Srpska pravoslavna crkva, od sredstava fonda Mladena Ugarevi a.

P. Kostić, Prosvetno Kulturni život Pravoslavnih Srba u Prizrenu i njegovoj okolini u XIX i početkom XX veka, Skoplje 1933, str. 122)

Izvor 8

č

š

kole otvorene za muslimansku djecu imale su srpske u itelje, dok su u itelji vjeronauka bili albanski ili turski nastavnici. Ove, tzv. muslimanske satove tako er su poha ala i katoli ka albanska djeca.

Vjeronauk za ovu djecu dr ali su sve enici.

M. Yarimhoroz, Zastupanje drugog jezika u udžbenicima u Kosovu, magisterski rad, Kijac, Priština 2007, str. 14-15

Izvor 9

S M

ć

č

Mladen Ugarevi poznati je srpski trgovac iz Prizrena. Prije smrti svojim testamentom sve svoje imanje namjenio je za podizanje jedne kolske zgrade. Ali da se ta suma kapitalizira i, kad dostigne sumu od 1.100 turskih lira, onda da se 1.000 lira iskoristi za zidanje kolske zgrade, a prihod od 100 lira da se iskoristi za njeno odr avanje.

P :

- Kakva su bila prava muslimanske manjine prema sporazumu?
- Kako ti tumačiš odobravanje prava vjerskog obrazovanja islamskoj vjerskoj manjini?

Izvor 1

G š S

“to se ti e prava udru ivanja u cilju osnivanja kulturnih, prosvjetnih i drugih dru tava, to pravo nije kori teno jer Albanci nisu osje ali potrebu za udru ivanjem u kulturnoj i ekonomskoj oblasti, iako ih dr ava u tome nije sprje avala. injenica da je u podru jima nastanjenim albanskim stanovni tvom vjerske i prosvjetne funkcije obavljalo oko 50 muftija* i preko 600 imama*, od kojih ni jedan ne zna kako treba srpski jezik i svi su odgajani u nama neprijateljskom duhu’, presudno je utjecala na prosvjetne vlasti da sibijan-mektebe (osnovne kole) smatraju ‘nacionalno tetnim ustanovama’. Dr avne i prosvjetne vlasti i pored toga su tolerirale ove vjersko-prosvjetne ustanove nadziru i njihov rad jer su one uglavnom zadovoljavale potrebe albanskog stanovni tva i spre avale ga da tra i otvaranje kola s nastavom na albanskom jeziku. Kako su imami koji su u sibjan-mektebu odgajali i kolovali albansku omladinu, vrlo lo e znali i vrlo malo koristili dr avni jezik, posljedice takve nastave bile su veoma lo e.”

muftija- osoba koja odgovara vjerskim pitanjima islama imam – vo a, predvodnik, koji vodi muslimansko bogoslu je

D. Borozan, *Osnovno načelo zaštite manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u kraljevstvu*, str. 376 <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf>, downloaded 11. svibnja 2013.)

Izvor 1a

G š S

„Najgori slu aj izvan sustava me unarodne za tite bio je slu aj albanske manjine. Oni nisu imali kole na materinjem jeziku i nisu mogli koristiti svoje jezike u slu benoj komunikaciji.“

B. Petranovic, *Istorijs Jugoslavije 1918-1978*, Beograd 1981, str. 34.

S č	R

Izvor 2

G š A

„Od 1918. Kraljevina SHS je u razdoblju od 23 godine zatvorila oko 50 kola na albanskem jeziku. Tijekom ovog razdoblja albanski se jezik nije smio koristiti kao slu beni jezik u kolama. Jezik obrazovanja bio je isklju ivo srpski. U isto to vrijeme u Vojvodini za etni ke manjine postojalo je obrazovanje na njihovom materinjem jeziku. kolske 1927.-1928. godine na Kosovu je bilo 7.565 u enika, od toga 7.333 mu ke djece i 232 djevoj ice. Zbog nedostatka albanskih u itelja oni nisu tra ili da u e albanski u kolama. Kada su i postavljali zahtjeve za obrazovanjem na albanskom – kao poslanik Ferhat Draga – dr ava to nije odobravala.“

B. Shatri, *Dvadeseto stoljeće na Kosovu*, Priština 2006, str. 42-43.)

Izvor 3

G š T

„U razdoblju izme u dva svjetska rata (1919.-1941.) na Kosovu, osim ve inskih Albanaca, Turci tako er nisu imali pravo na obrazovanje na njihovom jeziku. Tijekom ovog razdoblja 84% stanovni tva Kosova bilo je neobrazovano. Izme u dva rata mali broj albanske i turske djece zavr ilo je srednje obrazovanje na srpskom jeziku. U istom vremenskom razdoblju:

- Financijske te ko e, diskriminacija i nastava koja je odr avana na srpskom jeziku, koji je bio stran Turcima, bilo je nemogu e nastaviti njihovo obrazovanje. To su bili razlozi niske razine obrazovanja me u Turcima. Ukupan broj u enika osnovnih kola na Kosovu bio je 37.885, od toga je 20.914 bilo srpske i crnogorske djece, a 11.876 bili su Albanci. Me u albanskim u enicima bilo je i ne to Turaka. Ukupan broj albanskih i turskih u enika je bio 2%.“

B. Koro, C. Topsakal, *Kosova'da Yaşayan Türkçe Eğitim*, Prizren 2007, str. 28-29.

P :

- Kakvo je bio gledište Srba o ovom pitanju?
- Kakvo je bio gledište Albanaca o ovom pitanju?
- Kakvo je bio gledište Turaka o ovom pitanju?

Izvor 1

Č Ć Č Š

Zahit Volkan, jedan od prvih turskih u itelja na Kosovu, svoje osnovno obrazovanje započeo je u vjerskoj koliji 1935.-36.

„Bila su dva razreda u krugu katoličke crkve. Na a je u iteljica bila asna sestra. Polovina u enika bila su muslimanska djeca, a druga polovina katolici. Me u muslimanskom djecom u ovim razredima bilo je nacionalnih razlika, naročito u Prizrenu. Dva puta tjedno, utorkom i petkom, imali smo satove vjeronauka.

Ove katoličko-islamske satove počela su djeca različite etničke pripadnosti i različitog uzrasta.

Intervju učinjen siječnja 2012.

Izvor 3

I ...

Murtezan Berić, rođen u selu Draga -Buća 1928. godine, radnik u mirovini. On je bio u enikolske 1935.-36. godine u islamsko-srpskim razredima.

„U osnovnu kolu krenuo sam kolske 1935.-36. U ovu kolu dolazila su i djeca iz sela Brezne i Plava. U kolu sam iao tri godine, moj u itelj bio je Dragomir Adamović iz Zagreba, Hrvatska. U itelja se sjeam kao veoma tople osobe, bliske u enicima. Vjeronauk smo imali u domaćiji u selu Buća. Vjerska nastava bila je na albanskom i arapskom jeziku.“

Izvor 4

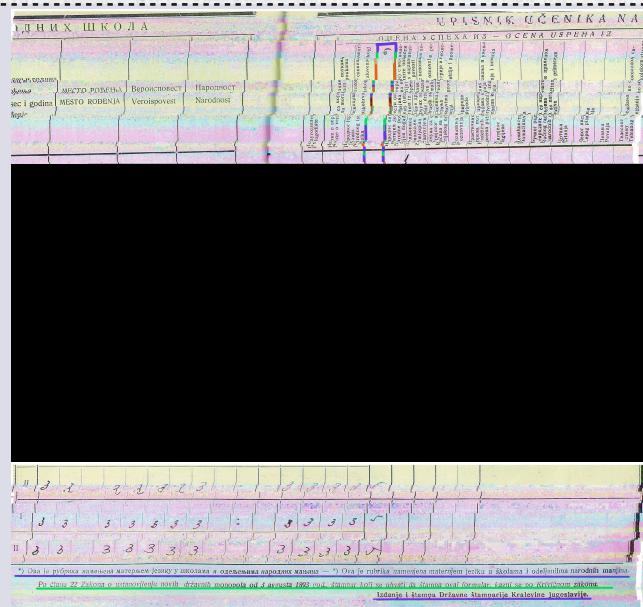
Intervju učinjen veljača 2012.

Izvor 1

R c š

Registrar u enika islamskog odjela kolske godine 1935.-1936. 3. razreda (ozna eno u gornjoj horizontalnoj naran astoj liniji). Na donjoj liniji, podvu enoj naran astim, stoji obja njenje za vertikalnu rubriku u registru (uokvirena naran astom) da je bila namijenjena za upis ocjena iz materinjeg jezika u odjelima nacionalnih manjina u toj koli.

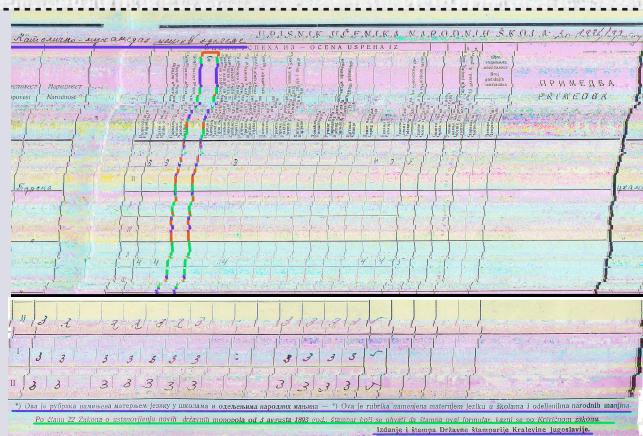

Regionalni arhiv, Prizren, Upisnik Učenika Narodnih Škola, I/14.

Izvor 2

c š

Registrar u enika katoli ko-islamskog odjela 1. razreda (ozna eno u gornjoj horizontalnoj naran astoj liniji) kolske godine 1936-1937. Na donjoj liniji, podvu enoj naran astim, stoji obja njenje za vertikalnu rubriku u registru (uokvirena naran astom) da je bila namijenjena za upisivanje ocjena iz materinjeg jezika u odjelima nacionalnih manjina u toj koli.

Regionalni arhiv, Prizren, Upisnik Učenika Narodnih Škola, I/18.

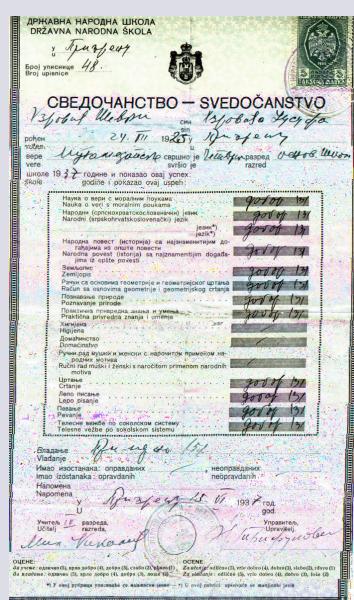
Izvor 3

ž 1925.

Prema svjedod bi Hr-a brahma o zavr etku 4. razreda osnovne kole iz 1925. godine u enici su imali ove predmete:

- Vjeronauk
- Srpski jezik
- Srpska povijest
- Geografija
- Osnove fizike
- Matematika i geometrija
- Ru ni rad - zanati
- Crtanje
- Kaligrafija
- Muzi ko obrazovanje
- Gimnastika
- Kur'an

Regionalni arhiv Prizren, 1949-1950.

Izvor 4

S ž 1937.

Prema svjedod bi efkija Kufija za 4. razred osnovne kole, koji je osnovnu kolu zavr io 1937. godine, poha an su sljede i predmeti:

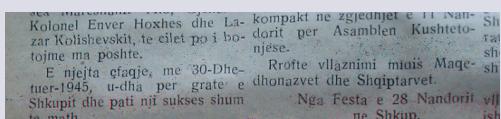
- Nauk o vjeri s moralnim poukama
- Narodni (srpsko-hrvatsko-slovenski) jezik
- Strani jezik
- Narodna povijest Zemljopis
- Ra un s osnovama geometrije i geometrijskog crtanja
- Poznavanje prirode
- Prakti na privredna znanja i umije a
- Higijena
- Doma instvo
- Ru ni rad, mu ki i enski, s naro itom primjenom narodnih motiva
- Crtanje
- Ljepo pisanje
- Rezam
- Tjelesne vje be po sokolskom sustavu

Izvor 5

J č

U enici koji su imali takvu priliku, mogli su oti i u Skopje poslije osnovne kole na dalje obrazovanje u 'Medresu' Kralja Aleksandra. Medresa je osnovana u tursko doba kao "Isa Begova Medresa". U doba Kraljevine Jugoslavije ime medrese je promijenjeno u "Medresa Kralja Aleksandra". Ali narod i dalje nastavlja koristiti stari naziv "Isa Begova Medresa".

Dragan Novaković, "Organizacija i Položaj Islamske Verske Zajednice u Kraljevini Jugoslaviji", TEMA, 2003, vol. 27, no. 3, p. 451-474.

Dy fiale per Bibliotekën e Vakfit ne Shkup

Due te theksoj punen ka bë ne ndertesku ku gjindet tash muf-
qe ban dhe qe duhet te baje bli-
ne. Ma se tre vjet rresht bibliote-
ka nuk punoi si duhet. Ma teper
rinte e myllun se e hapun dit-
a qe kishte deshira per studime
nike mund te perfitonite.
Ta lëm edhe kete kohë dë-
te te kethehem ne kete te sotsi-
men. Biblioteka e nalpermundu-
me yzvadon te ngelli ne ate gjum le-
tarkit se ishte pora e një met-
tej që e bëri qëndrueshme
per ditum minuri qe sheshej e
kupte rregullat e përgjegjave përmes
fishtëve këto po.

Uasaj kohë, Biblioteka nje fakte e
te vertete është një gerdje e rinte
Shqiptare te Shkupit, me qëllim
se nuk ishte e pafosum me as nje
liber shqipe.

Me arrinësi, Politeknon e
muaj, il-ligjeroj që dimitrofisë te
mueren librat me rautësi, është
ne fund prapë bibliotekën ushjetë me kontakt me shqipton per-
pereut në vendin e parasharsh, parimdashës.

Godine 1936. zadu binska biblioteka otvorena je prilikom otvaranja Isa Begove Medrese. Biblioteka ima mnogo knjiga. Knjige su na arapskom, turskom i srpskom jeziku. Biblioteka ima dovoljan broj lanova. Financijski potencijali koriste se za nabavku novih knjiga. Mladi ljudi, umjesto da lutaju ulicama ili ostaju u zatvorenom i zadimljrenom prostoru, dolaze se druiti u biblioteci i razgovarati o teku im pitanjima. Iako biblioteka nije imala knjiga na albanskom jeziku, to je ipak bilo sastajali te albanske omladine. Tijekom invazije Bugara knjige su uzete, a biblioteka vraćena na svoju priju niu lokaciju..."

"Flaka e Vëllazërimit" 18.12.1945. Skopje)

P

- Usporedi predmete na svjedodžbama iz 1925. i 1937. godine. Imo li promjena u pohađanim predmetima? Što zaključuješ?
 - U kom dijelu dnevnika učenici nisu dobivali ocjene? Zašto je to bilo tako?
 - Što može biti razlog nedostatka ocjena? Islamska omladina imala je mogućnost nastaviti obrazovanje u srednjoj vjerskoj školi – Medresi Kralja Aleksandra u Skopju.
 - Kakva je uloga biblioteke Medrese Kralja Aleksandra u napredovanju islamske omladine?

S č

R

Izvor 1

J

Durmi Celina bio je jedan od onih koji su nastavili obrazovanje na ovaj na in. On je završio osnovnu školu u svom rođnom mjestu Prizrenu. Srednju školu završio je u Pljevljima. Sveučilišno obrazovanje započeo je u Beogradu. Međutim, kasnije se ispisao i upisao na Zagrebačku sveučilišnu školu. Diplomirao je 1942. godine i dobio diplomu Nezavisne Države Hrvatske. Po povratku u svoj kraj preveo je diplomu, koja je bila na latinskom jeziku, na albanski jezik. Ovaj prijevod verificirala je Kraljevina Albanija 1942. godine. Durmi Celina, koji je uspješno radio kao liječnik na Kosovu, dijagnosticirao je 1972. godine bolest „Variolu Veru“ pa su zaraeni stavljena u karantenu i spriječeno je njeno izljeće po Jugoslaviji. Za ove zasluge dodijeljena mu je titula primarijusa.

Podaci su preuzeti iz obitelji Durmiš Celina

Izvor 2

S č š

Godišnje svjedodžstvo Durmi a Celina, (tada se zvao Durmi Hur idovi) za završeni 3. razred gimnazije u Pljevljima, kolske 1930./1931. godine. Predmeti su bili sljedeći:

Vjeronauk
Srpsko-hrvatsko-slovenski jezik
Francuski jezik
Njemački jezik
Latinski jezik
Zemljopis
Povijest
Prirodopis
Fizika
Kemija
Matematika
Nacrta geometrija
Filozofska propedeutika

Izvor 3a

I

B

Sveučilišna postojala su u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu. Međutim, veoma mali broj islamskih studenata mogao je iskoristiti priliku za studiranje.

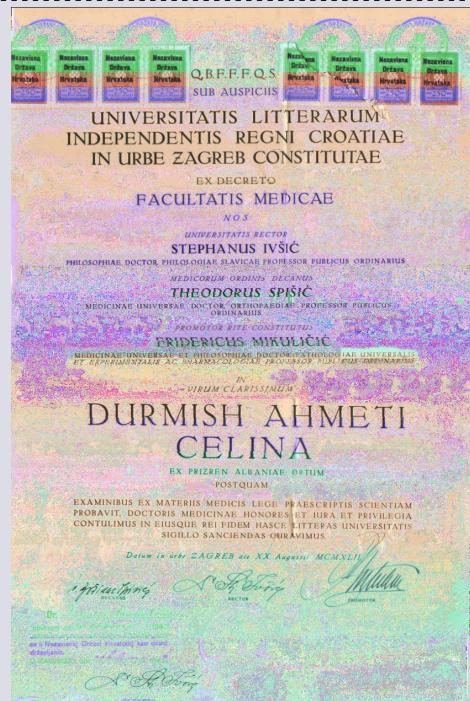
M. Andelković, "Univerzitet u Kraljevini 1918-1941", Časopis Arhiva Jugoslavije, 1. 2000, str. 113-126

Izvor 4

D S č š

Diploma za završeni Medicinski fakultet na Zagrebačkoj sveučilišnoj školi, koja je izdana za vrijeme Nezavisne Hrvatske Države.

Obiteljska arhiva Durmiš Celina

Izvor 4a

D ž

č š

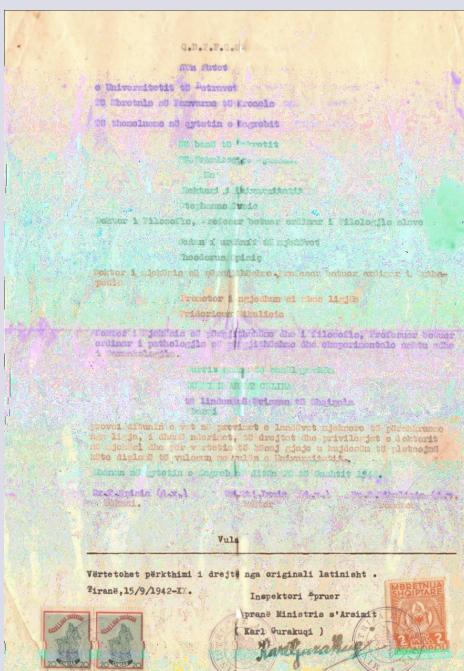
Dr avni biljezi sa sveu ili ne diplome Nezavisne Dr ave Hrvatske s univerzitske diplome

Izvor 5

P

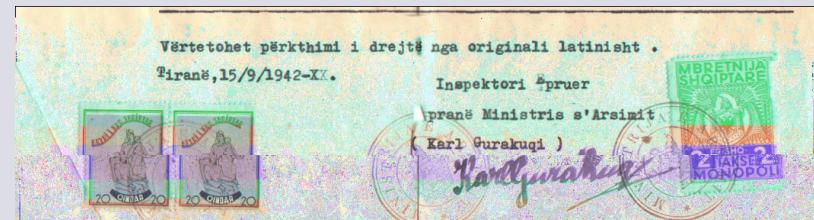
S č š

Izvor 5a

T K A

Nakon diplomiranja dr. Celina u rodnom kraju 1942. godine diplomu prevodi na albanski jezik, diplomu je ovjerilo Ministarstvo obrazovanja Kraljevine Albanije.

P :

- Koje su pomoćne povijesne znanosti koje se bave pečatima i grbovima?
- Dajte objašnjenja o pečatima na diplomama.
- Koji je bio obrazovni put dr. Durmiša Celine? Nađi na karti gradove gdje se školovao. U kojim državama se danas nalaze ti gradovi?
- Što nam govori ovaj primjer?

Obiteljska arhiva Durmiš Celina

š

P š :

- Usporedite usmene informacije s pravima danim sporazumima i ostalim dokumentima.
- Slažu li se usmeni povijesni izvori s odredbama sporazuma?
- Koje su posljedice stavljanja različitih etničkih i vjerskih čimbenika u isti obrazovni sistem?
- Predstavlja li nedostatak obrazovanja na materinjem jeziku prepreku za dalje obrazovanje islamske manjine?
- Raspravite učinke opće političke situacije na obrazovanje na primjeru diploma Durmiša Celine.